

در تمام ادیان الهی حقوق اقلیت‌ها مورد تاکید و توصیه قرار گرفته، اما برداشت‌های تنگ و سخت‌گیری‌ها، سر راه استفاده بهینه از تعالیم الهی بوده است.

به گزارش خبرنگار حقوقی خبرگزاری دانشجویان ایران حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر محسن کدیور که شب گذشته در همایش بین‌المللی حقوق بشر سخنرانی می‌کرد، با بیان این مطلب گفت: بحث حقوق بشر یکی از ویژگی‌های جامعه آرمانی است و وقتی بخواهیم برای یک جامعه مطلوب، صفاتی را ترسیم کنیم، بی‌شک یکی از مهمترین ویژگی‌های چنین جامعه‌ای رعایت حقوق بشر است.

وی افزود: هر چند بسیاری از دولتها خود را موظف به اجرای این حقوق نکرده‌اند، اما مهم این است که اکثر کشورها به این نتیجه رسیده‌اند که ضوابطی وجود دارد که همه انسانها فارغ از نژاد و رنگشان می‌توانند به این اصول تمسک کنند.

کدیور تاکید کرد: اگر این قرن را قرن حقوق بشر بنامیم، ب‌رآه نرفته‌ایم؛ هر چند هنوز موفق نشده‌ایم آن را به طور کامل اجرا کنیم.

او ادامه داد: در هر یک از ادیان الهی حقوق اقلیتها مورد توصیه بوده، اما برداشت‌های تنگ از مذاهب و ادیان سد راه استفاده بهینه از تعالیم الهی بوده است و همواره سخت‌گیری‌هایی بویژه نسبت به کسانی که خارج از آن دین و مذهب بوده‌اند وجود داشته است، اما ما باید بپذیریم که خارج از دین ما نیز قوانینی می‌تواند باشد که پیروان همه ادیان باید آن را رعایت کنند، چرا که همان معامله‌ای را که با اقلیت‌های دینی در جامعه خود داریم، ادیان دیگر می‌توانند با اقلیت‌های خود – که همان همدینان ما هستند – داشته باشند.

کدیور با اشاره به سیره امام علی(ع) تاکید کرد: تعالیم حضرت علی(ع) در آرا و نظر ایشان زیباترین موازین حقوق بشر است که سندی مقتدر برای ماست.

او با اشاره به خطبه ۱۶ نهج‌البلاغه که به صورت اختصامی به حقوق بشر پرداخته است، گفت: علی(ع) ۱۴ قرن پیش می‌گوید «حقّ وسیعترین اشیا در توصیف کردن و تنگ‌ترین چیزها در انصاف دادن است»؛ همه حقوق انسانی طرفینی هستند و هیچ حق یک طرفه‌ای در عالم انسانی وجود ندارد و تنها حق یکطرفه از آن خداوند است. هیچ حقی به نفع کسی نیست، مگر حقی علیه او نیز یافت شود و هیچ حقی علیه کسی نیست، مگر حقی له او نیز یافت شود.

او با یادآوری سیره امام علی(ع) خاطر نشان کرد: زمانی که امام(ع) از خدا آرزوی مرگ می‌کند، زمانی است که می‌شود سپاهیان خدای را از پای دختر یهودی به در آورده‌اند. یعنی علی(ع) نسبت به ظمی که به شهروندان او (اگر چه اقلیت) می‌شود، حتی شنیدن این خبر برایش آنچنان ناگوار است که آرزوی مرگ می‌کند و یا زمانی که پیرمردی مسیحی از کار افتاده شده و دیگران نظری به او نمی‌کنند و مایحتاجش را فراهم نمی‌کنند، امام(ع) عتاب می‌کند که زمانی که توانایی کار داشت، از او کار می‌کشیدید و اکنون که از کار افتاده شده، به او توجه نمی‌کنید؛ این پیرمرد بر گردن جامعه حق دارد و باید مایحتاج زندگی او را از بیت‌المال پرداخت. این پژوهشگر دینی افزود: اکنون ملتی با این پیشینه فرهنگی و دینی باید پیشرو حقوق بشر باشد و ای کاش ما اکنون نیز می‌توانستیم مواردی را برای ارایه به جهانیان داشته باشیم و اینگونه نبود که بخواهیم نسبت به نقض حقوق بشر به همدیگر تذکر بدهیم.

او ضمن ستایش اندیشه‌های علامه نائینی به عنوان پیشرو جامعه مدنی در ایران، یادآور شد: کشور ما نخستین کشوری است که در آسیا صاحب قانون اساسی شده است، لذا توانسته بخشی از حقوق بشر را در ضمن اصول اولیه قانون اساسی نهادینه کند؛ اما متأسفانه همواره حسرت اجرای دقیق قانون اساسی را در بخش حقوق بشر داشته‌ایم.

وی تصریح کرد: اعلامیه جهانی حقوق بشر برای دولتها الزام‌آور نیست، بلکه به دولتها توصیه شده است؛ اما با این حال در سال ۱۳۲۴ هجری شمسی به تصویب مجلس وقت ایران رسیده است و امسال حدود ۵۶ سال از تصویب آن در مجلس ایران می‌گذرد و دولت ایران به لحاظ اخلاقی موظف به اجرای آن است. اما مهمتر از آن میثاق بین‌المللی حقوق مدنی و سیاسی و میثاق بین‌المللی حقوق اقتصادی و اجتماعی است. اگر دولتی که این میثاق را امضا کرده، به مواد آن پایبند نباشد، می‌توان نسبت به آن دولت اعلام دعوی کرد، این میثاق در سال ۱۳۵۵ در مجلس وقت ایران تصویب شده است و بعد از این دو میثاق مهم، حدود ۲۵ کنوانسیون بین‌المللی پس از آن تصویب شده که ایران حدوداً ۱۰ مورد از آن را امضا کرده است، از جمله کنوانسیون حقوق کودک در سال ۱۳۷۲. این استاد دانشگاه گفت: کشورها به دو گونه می‌توانند این میثاق‌ها را بپذیرند، یکی به صورت مطلق و دیگری مشروط؛ که ایران تنها دو میثاق را به صورت مشروط پذیرفته که یکی کنوانسیون وضع پناهندگان است که در سال ۱۳۵۵ شرایطی برایش گذاشته شده و دومی کنوانسیون حقوق کودک است که در سال ۱۳۷۲ به شرط اینکه با حقوق اسلامی و حقوق داخلی مغایرت نداشته باشد، پذیرفته شده است.

وی با تاکید بر گرامی‌داشت روز جهانی حقوق بشر از سوی همه ملتها، گفت: متولی گرامی‌داشت حقوق بشر خود مردم هستند و باید بر این امر پافشاری کرد تا دولتها نیز یاد بگیرند در هر جامعه‌ای که حقوق بشر رعایت شود، آن جامعه موفق‌تر خواهد بود.

او با اشاره به موانع موجود در جامعه ایران در رعایت حقوق بشر گفت: ما در جامعه‌ای زندگی می‌کنیم که با وجود گذشت بیش از ۵۰ سال هنوز اموری دست‌اندر کار می‌گیرد که اجرای دو گانه حقوق بشر از سوی متولیان آن است؛ البته نمی‌توان پذیرفت دولت بزرگی مثل آمریکا دو نوع نگاه به حقوق بشر داشته باشد و وقتی به مردم فلسطین نگاه می‌کند، دیدی متفاوت با نگاه به شهروند خودش داشته باشد. ما این اشکال را جدی می‌دانیم که برخی دول بزرگ مدافع حقوق بشر در عمل، خود مدافع و مبلغ خوبی برای حقوق بشر نبوده‌اند. اگر آنها نگاهی منصفانه داشتند، بی‌شک مردم با احتجاج بیشتری به دولتهای خود می‌نگریستند.

کدیور یادآور شد: در راه اجرای حقوق بشر در جوامعی مثل جامعه ما سه گونه مانع وجود دارد که برخی کار نظری و برخی صبر عملی می‌خواهد. دسته اول موانع عرفی هستند و اختصاص به جامعه ما ندارند، بلکه نوع جوامع توسعه نیافته نسبت به حقوق بشر مشکل دارند، در حالی که جوامع پیشرفته و توسعه یافته نسبت به حقوق شهروندان خود حساسیت دارند.

مثلاً بسیاری از موارد نقض حقوق زنان پیش از آنکه دینی باشد، عرفی است. هکذا در مورد حقوق کودکان هم ما مشکل عرفی داریم. او اظهار داشت: دسته دوم، موانع دینی هستند که نوعاً در جوامع ایدئولوژیک یافت می‌شود؛ البته قرائت ویژه‌ای از دین مانع احقاق برخی از ضوابط حقوق بشر است. مثلاً در مورد حقوق زنان قرائت ویژه‌ای چه بسا حق انسانی مساوی بشری را برای زنان قایل نباشد. همچنین نسبت به حقوق کودکان و اقلیت‌های دینی نیز موانع دینی داریم و هنوز باید گام‌های جدی برداریم.

دکتر کدیور سومین دسته از موانع را موانع سیاسی برشمرد و ادامه داد: موانع سیاسی یعنی حقوقی که به ملاک‌های سیاسی آزادی بیان و ... مربوط می‌شود. امروز موانع سیاسی در زمینه حقوق بشر به شدت قابل توجه هستند، اینکه در یک جامعه در کمتر از دو سال بیش از ۵۰ روزنامه بسته می‌شود، نمی‌توان گفت (در آن جامعه) آزادی بیان وجود دارد؛ تا زمانی که دادرسی عادلانه در یک کشور وجود نداشته باشد، نمی‌توان گفت عدالت و رعایت حقوق بشر وجود دارد.

این مدرس دانشگاه تصریح کرد: متأسفانه در مورد حقوق منتقدان قانونی در کشور ما مشکلاتی دیده می‌شود که باید در این زمینه جدی‌تر کار کرد. بازداشت‌هایی که نزدیک به یک سال پیش از محاکمه طول می‌کشد، با هیچ منطقی سازگار نیست و یا حق داشتن وکیل در تمام مراحل – بویژه قبل از محاکمه – از مواردی است که باید مورد توجه قرار گیرد.

او اضافه کرد: اگر اکثر محاکمات سیاسی و مطبوعاتی به دور از حضور هیات منصفه برگزار شد و این تبدیل به رویه شد، یعنی نقض حقوق بشر؛ و اگر این رویه شود امری بسیار خطرناک است که باید به طور جدی به آن توجه کرد.

اگر زندانیان کهنسال باشند، اولین حقوق اولیه بشر توجه ویژه به آنهاست. محصور کردن فردی در خانه خودش جرم است؛ چگونه می‌توان فردی را بیش از پنج سال محصور کرد و از طرفی گفت که حقوق بشر رعایت می‌شود.

سوال همه کسانی که دلشان برای حقوق بشر و یک جامعه سالم می‌سوزد، این است که اگر ایران میثاق بین‌المللی مدنی و سیاسی را امضا کرده است، باید نسبت به تعهد خود پایبند باشد، چرا که دیندار کسی است که وقتی قول می‌دهد به قول خود وفادار است و اگر دولتی قول داد، باید آن را رعایت کند، مگر اینکه اعلام کند به این دلایل موجه ملزم به رعایت نیست که تاکنون چنین چیزی اعلام نشده است.

کدیور در بخش دیگری از سخنان خود تاکید کرد: وظیفه ما بیش از هر چیز آشنا کردن مردم با حقوق بشر است. مباحث حقوق بشر باید در کتابهای درسی ما وارد شود و مردم باید نسبت به حقوق خود حساس باشند و این حساسیت، آشنایی با این حقوق را می‌طلبد.

وی همچنین اظهار داشت: باید اسناد حقوق بشر و کنوانسیون‌های مختلف آن در یک مجموعه جمع‌آوری شود و به خدمت عالمان دین و مراجع رسمی فرستاده و از ایشان استفتا شود و همچنین خواسته شود که هر موردی که مغایر دین است، بیان کنند، تا ایشان نظرشان را در مورد تکتک اصول حقوق بشر بیان کنند و گفته شود فلان عالم فلان بند از آن را خلاف شرع می‌داند تا مردم بدانند.

کدیور تصریح کرد: این باعث سربلندی برای هیچ جامعه‌ای نیست که هر بار از سوی سازمان ملل متحد به نقض حقوق بشر محکوم شود.

او با اشاره به حقوق پایمال شده مردم فلسطین و وقایع اخیر در افغانستان خاطر نشان ساخت: برای ما باعث تأسف است که هر روز می‌شنویم حقوق مردم فلسطین از سوی رژیم صهیونیستی مورد تعدی قرار گرفته است. همچنین ما نمی‌توانیم رنجی را که بر مردم افغانستان رفت، فراموش کنیم. خون افغانی، فلسطینی و آمریکایی هیچ یک بر دیگری برتری ندارد و باید هر کس که حقوقش مورد تعدی قرار می‌گیرد، از حقوق انسانی او دفاع کرد.

وی در ادامه گفت: امیدوارم تا سال آینده ما در کشور خود زندانی سیاسی و مطبوعاتی نداشته باشیم و بتوانیم بگوییم ما در کشور خود بازداشت موقت نزدیک به یکسال نداریم؛ بتوانیم بگوییم که ما در کشور خود توقیف موقت بیش از یکسال مطبوعات نداریم؛ و هر کس بازداشت می‌شود و به دادگستری مراجعه می‌کند، بتواند مطمئن باشد که دادگاهش علنی است و حق دارد وکیل داشته باشد.